

IDEA, Párizs

2013. július 8-13.

Vatai Éva

Párizs fuldoklik a kánikulában. 17 órakor hatalmas tömeg a Théâtre de la Ville-ben, a főváros szívében: a közel ezer résztvevő (művészek, kutatók, drámapedagógusok) ötven országból érkezett. A közönség nagy részét ausztrálok, amerikaiak és ázsiaiak alkotják. Nem véletlen: az ausztrálok régóta rendkívül nyitottak a színházi nevelési módszerekre, az amerikaiak a következő kongresszus házigazdái lesznek, míg a kínaiak a 2008-as hongkongi konferenciát szervezték.

A terem két oldalán Young IDEÁ-sok (köztük négy fiatal magyar drámapedagógus, színjátész) köszöntik a terembe érkező nézőket. Vidáman, lazán ismerkednek, kérdegetnek. Aztán lassanként felmennek a protokolláris megnyitóra előkészített színpadra: ott hunyorognak, mosolyognak szemben a közönséggel és a reflektorokkal. Végig ez a fiatalos lendület – és persze a kicsit csetlő-botló tanácsalanság – jellemzi majd a kongresszus egészének szervezését.

A megjelenteket Emmanuel Demarcy-Mota, a megnyitónak helyet adó színház igazgatója, a kongresszust szervező ANRAT elnöke üdvözlí – szintén fiatalos hévvel. A sok protokollbeszéd közt elhangzanak a kivetítőn azon jeles szakemberek – francia rendezők, táncpedagógusok, színházi szakemberek üzenetei is, akik nem tudnak személyesen részt venni a konferencián. Ariane Mnouchkine mondatait nagy taps kíséri. Sajátos stílusában arról a célról beszél, amiért most itt ennyi ember összegyűlt: az oktatásnak nem szabad belenyugodni a szögletes fejek „gyártásába”, a művészeti oktatással kinyitjuk a szépség felé vezető ajtókat, s minden erőnkkel törekedni kell arra, hogy ezek az ajtók nyitva maradjanak. A művészeti oktatásnak az oktatás középpontjában kell helyet biztosítani, még akkor is, ha a jelenlegi társadalmi hierarchia látószólag nem ezt kívánja. A beszéde végén tőle megszokott bölcsességgel és optimizmussal azt is hozzáteszi, talán egyszer döntéshozóink is eljutnak arra a pontra, hogy belássák, nem azok a helyes társadalmi érdekek, amelyeket a nagyvállalatok sugallnak.

Szavaival láthatólag sokan egyetértenek. Adva van a közös cél, a közös lelkesedés!

Párizs barátságosan és nagyvonalúan fogadta a konferenciát: este egy röpké fogadás erejéig minden résztvevő előtt megnyíltak az Hôtel de Ville kapui, s a programok helyszínül az Odéon színház termei. Sajnos a 17 helyszín legtöbbje igen messze volt a központtól. A távolság ellenére ideális helynek tűnt a Diderot Egyetem: hatalmas labirintusában sokáig bolyongott minden földi halandó, mire megtalálta (vagy nem) a keresett programot. A programfüzet reménytelenül elsajátíthatatlan logikája nem segítette elő a szervezettség érzetének kialakulását. Óriási választék volt változó minőségű workshopokból, prezentációkból. Sokak közös kritikai megjegyzése volt, hogy leginkább az esti előadások színvonala hagyott kívánni valót maga után – nem találtam résztvevőt, aki lelkesedéssel beszélt volna valamely esti előadásról. A magyar színház- és drámapedagógia széles skálán képviseltette magát: ott voltak a kutatási projektek képviselői, volt magyar TIE, magyar prezentáció, magyar kiselőadások, s szinte valamennyi IDEA-projektben jelen voltunk (Young IDEA, Artdrala), valamint 6 magyar önkéntes fiatal dolgozott a helyi szervezők csapatában. A Magyar Drámapedagógiai Társaság honlapján részletesen beszámoltunk Schilling Árpád párizsi előadásáról, itt pedig néhány beszámoló olvasható az IDEA Kongresszus különféle területein tevékenykedő magyar résztvevők tollából.

Schilling: a színházpedagógia a demokratizálás létező gyakorlata

Több mint ezer nemzetközi művész, kutató, drámapedagógus, diák és politikai döntéshozó, köztük több magyar szakember részvételével Párizsban rendezik meg július 8. és 13. között a 8. IDEA – színházi nevelési vilá kongresszust, amelynek témája a jövő művészeti oktatása a fiatalabb generációk számára.

Az 1992-ben mintegy ötven színház-pedagógiai szervezet által alapított International Drama/Theatre Education Association (IDEA) – az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) fővédnökségével – három évenként megrendezésre kerülő vilá kongresszusának célja, hogy a korábban megfogalmazott gondolatok és a gyakorlatban folyó oktatás összhangban kerüljön egymással. A résztvevők megvitatják, hogy az egyes országokban milyen hely jut a művészeti képzésnek és azon belül is a színházi nevelésnek a gyermekek oktatásában.

A francia kulturális tárca támogatásával a nagy presztízsű Théâtre de la Ville-ben és az Odéon színházban, valamint két egyetemen rendezett előadásokra és kerekasztal-beszélgetésekre Magyarországról meghívást kapott többek között Schilling Árpád, a Krétakör művészeti vezetője is, aki csütörtökön szólalt fel.

A rendező – az MTI-hez eljuttatott előadásában – a színház közösségteremtő lényegéről és a színházpedagógiának a demokratikus politikai kultúra kialakításában betöltött szerepéről beszélt.

Schilling szerint amikor a pedagógia eszközül használja a drámát, akkor mindig egy olyan történetet keres, amellyel bemutathatja a közösség és az egyén közötti feszültségeket, átélhetővé és megérthetővé teheti a különböző szándékok és érdekek egymást erősítő vagy kioldó viszonyrendszerét, azaz modellhelyzeteket elemez. A színházpedagógia célja ugyanis nem a dráma vagy a színház esztétikai értékeinek értelmezése és elfogadtatása, hanem a társadalom működésének megértetése, mégpedig úgy, hogy abban a passzív nézői és az aktív előadói szerep összeolvad.

A színház-pedagógia megjelenését a rendező a részvételi demokrácia gondolatának megszületésével hozta összefüggésbe, amelynek lényege, hogy az egyének minél sokrétűbben vegyenek részt a társadalmi és közösségi ügyekben, és a hagyományos képviselői demokráciához képest több konkrét esetben nyilvánítsanak véleményt, fogalmazzanak meg javaslatokat, sőt kerüljenek döntési helyzetbe.

Mindennek fényében Schilling szerint a színház-pedagógia egy egyfajta mentális tréning minden korosztály számára: krízishelyzetekben különösen ajánlott. Példaként említette az Európai Unió jelenleg zajló átértékelődését, amelynek eredményeképp lehetőség nyílt a valóban közös európai identitás megalkotására, de a nemzetek és etnikumok közötti feszültségek növekedése is elképzelhető. Szerinte Európában még soha nem sikerült ennyiféle különböző érdeket tartósan összehangolni, és fenntartható módon működtetni egy ennyire szerteágazó politikai szövetséget. Ebben a helyzetben a színházpedagógia szerinte a demokratizálás létező gyakorlata.

Schilling jelezte: Magyarországon a rendszerváltás óta számos független szervezet folytat ilyen jellegű tevékenységet, szerinte azonban az állami oktatás-, és kultúrpolitika a mai napig nem hajlandó hivatalos keretek közé emelni és normatív alapon támogatni a társadalom demokratikus fejlesztését, amelyet jól tükröz a demokratikus politikai kultúra állapota.

Venczel Katalin / MTI, Párizs

Mérlegként pedig elmondhatjuk: annak ellenére, hogy az MDPT által hirdetett és szervezett utazás a jelentkezők csekély száma miatt elmaradt, több magyar drámapedagógus nekivágott az útnak, önállóan, összekötve a kellemest (Párizs) a hasznossal (IDEA Kongresszus).

Hála több, lelkesen szervező kollégánknak, s közülük is leginkább Bethlenfalvy Ádámnak, aki összefogta, menedzselte a különböző területeken tevékenykedő magyar szakembereket, a 2013-as IDEA Kongresszuson nagyarányú volt a magyar részvétel, s ez mindenképpen hasznosnak minősíthető. A múlt szempontjából azért, mert az utóbbi évtizedben érezhetően letettünk valamit „a színházi nevelés asztalára”, a jövő szempontjából pedig azért, mert – reményeim szerint – a konferencián látottak-hallottak lehetőséget teremtenek a további belső építkezésre.

Bármilyen szerteágazó és sokszor időben-térben elúszó volt is ez az egy hét, mindenki megismert valakit vagy valamit – egy jó előadót, egy érdekes munkát, egy izgalmas kezdeményezést –, amely saját gyakorlatában is fejlődésre ösztönözheti.

Young IDEA

Ennek a nemzetközi projektnek, amelyet szintén az EU támogatott, több magyar résztvevője volt. A jelentkezők közvetlen az IDEA szervezői munkacsoportjának küldték el anyagukat. A DPM honlapján is meghirdetett pályázatra mintegy 20 magyar fiatal jelentkezett, s közülük Montvai Hanna, Márton Gábor Csaba, Szabó Veronika és Schefcsik Orsolya pályázatát válogatták be a szervezők. Montvai Hanna számol be arról, hogyan zajlott a párizsi munka.

„We build a world that knows the difference between close and closed”

A Young IDEA 2013 projekt 39 fiatal felnőttre épült, akik 11 különböző országból érkeztek – Afrikából, Dél-Amerikából, Észak-Amerikából, Európából és Ázsiából –, országonként 2-4 fős csoportokban, és há-

rom héten keresztül dolgoztak Párizsban. Az akció szervezője az *ab ovo* nevű szervezet irányítása alatt dolgozó hat – végtelenül lelkes – fiatal francia lány volt, akik elképesztő erővel hittek abban, hogy tehetnek még valamit, ami csodát hoz, és tettek valamit, ami igazán csoda volt.

A három hetünket végigkísérő egyik fő kérdés az volt, hogy mi a „Young” szerepe az elnevezésben, mi a fiatalok szerepe, lehetősége, kötelessége az IDEA nemzetközi drámapedagógiai szervezetében úgy, mint bárhol máshol a világban. Találkoztunk támogató, fiatal-naiv-cselekvő energiáinkat a világ mozgatórugójának tartó emberekkel ugyanúgy, mint lenéző, kedvesen megalázó hozzáállással, amint a „Young” (fiatal) jelző ráragadt a 20 és 35 év közötti drámapedagógusokból álló csoportunkra.

A legfőbb hibánk, hogy nem tanítjuk meg a fiataljainkat „elkezdeni”, idézem fel – sajnos teljesen pontatlanul – az egyik francia úriembert, ezért végül csak a legbátrabbak és legmerészebbek jutnak el odáig, hogy valójában a szakmában dolgozzanak. Végignézttem az Odéon hatalmas, puccos színházán, és megnéztem, mennyi bátor ember van a szakmában. Tényleg sokkal többen lehetnének, ha az ilyen akciók, mint a Young IDEA projekt több ponton is indulhatnának. Nem azért, hogy panaszkodjak: meg kell csinálni!

Az első másfél héten napi kétszer három órában egymás otthonról hozott workshopjain vettünk részt, majd egy-egy másfél órás szakmai beszélgetést folytattunk róluk, két nyelven (angolul és spanyolul). A meghirdetett téma egy kis történetecske volt, ami első olvasatra igazán ijesztőnek tűnt itthon, minthogy egyszerre szól mindenről és semmiről, avagy bármiről, amit az ember csak szeretne belelátni. Aztán megértettük, azért nyúltak ehhez a történethez (*Úszkált két fiatal halacska a vízben. Szembejött velük egy idősebb hal, és odaszólt: Na, milyen a víz? A két fiatal hal odabiccentett, és továbbúsztak, de nemsokára odafordult az egyik a másikhoz: Te! Mi az a víz?!*) kiindulási alapként, hogy ne kelljen azt a rémesen demotiváló feladatot adniuk, miszerint „csináljatok bármit, három órában”. Megosztani és rákérdezni, a környezetünkre reflektálni, a triviálist is újra- és újragondolni – mindez nem volt meglepő alapgondolat, és így aztán tényleg minden csapat foglalkozhatott azzal a témával és abban a formában, amit leginkább jellemzőnek, kényelmesnek, érdekesnek tartott saját működésükkel, otthonukkal, vagy drámáról való gondolkodásukkal kapcsolatban.

Az első szívmengető érzések azok voltak, mikor kristálytisztává vált, hogy amiről beszélünk – nevezzük bárhogy is, bármennyire különbözőképp – tényleg létezik, az egész világon. Ugyanazokat a szabályjátékokat használják bemelegítésre és ráhangolásra Afrikában, Amerikában, Ázsiában, mint itthon, a drámatanár szerepe megkérdőjelezhetetlenül ugyanaz, az alapeszmék, kérdések és fogalmak nem különböznek lényegükben, az alapjaink hasonlóak – és az, hogy *csak* hasonlóak, remek teret ad jó kis viták számára. Mi, *fiatalok*, már legalább második generációs bizonyítékai vagyunk annak, hogy a dolog létezik és működik.

Az eseménysorozatnak nyilvánvalóan azon a ponton lett valódi értelme, amikor elég sok ideje voltunk már együtt ahhoz, hogy az udvariaskodó, csak dicsérő hangnemet leválthassuk valódi szakmai véleményekre és kritikákra. Hiszen az ilyen események legfőbb értelme a *feedback*, a visszajelzés, a fejlődés, az egymástól tanulás, a véleménycsere lehetőség, amelynek nemléte tette számunkra igazán értelmetlené magát, az IDEA kongresszust. Felmerül a kérdés, ez esetben, ilyen hozzáállással miért mutogatjuk nemzetközi szinten, „amink van”...

A négy főből álló magyar csapat egy frissen elkészült TIE foglalkozással mutatkozott be az első hét végén, és bár a sikerünk szerintem jóval nagyobb százalékban szólt a sokak által nem ismert formának, mint amennyire az aktuális előadásnak, kellően nagy lendületet adott hozzá, hogy megpróbáljunk a saját lábunkra állni a hírhedt magyar valóságban is. Elképesztő motivációs ereje van annak, mikor az ember egymás mellett látja a dél-afrikai dráma lehetetlen helyzetét a hollandok panaszaiival, ahol a kulturális válság következtében az eddig független művészeti nevelés¹ bekerült az oktatási rendszer hatóköre alá, őket mélyen felháborító módon. Az, hogy az argentin valóság is az, hogy az ember elmegy érettségi után, és elvégzi a *minőségi* színházi nevelés² szakot az egyetemen, vagy hogy a Fülöp-szigeteki PETA egyesület milyen csodákat tud elérni, és ehhez képest hol vagyunk mi itthon, és mennyi minden tennivaló és lehetőség áll még előttünk.

Szóval nemcsak az életre szóló nemzetközi barátságok, szép reményekkel kecsegtető szakmai kapcsolatok, új formák, tartalmak, módszerek és gondolatok, és a saját magunkkal is történt szembetalálkozás volt-lesz elképesztően jövedelmező ennek a három hétnek köszönhetően, hanem olyan erőt és – kinek

¹ Az Art Education kifejezést „szabadfordítottam”. (*Montvai Hanna*)

² Theatre Education

kezdő, kinek folytató – löketet is adott, amit mindenki a saját otthonában, saját környezetében fog majd kamatoztatni. Az a hat lelkes, fiatal francia lány megmutatta, hogy igenis van ilyen.

A hazai nagyoknak meg azt üzenném, hogy tanítsátok meg a fiataljaitokat *elkezdeni*, mert ez az egyetlen út, hogy megmutathassuk: itt vagyunk, sokan létezőnk, és kéne, hogy legyen létjogosultságunk.

A Kerekasztal TIE előadása

A sok elméleti program mellett üde színfoltnak számított a Kerekasztal Színházi Nevelési Társaság angol nyelvű előadása, amelyre nagy érdeklődés közepette került sor az Université Paris Diderot egyik termében. Kevés hasonló jellegű, „működő” programot kínáltak a szervezők. Farkas Atilla számol be az eseményről.

A Kerekasztal „IDEÁ”-ja

Az idei kongresszus öt fő témakör köré szerveződött, amelyek közül a harmadik állt legközelebb a Kerekasztal gondolkodásmódjához, így előadásunkat is ebben a kategóriában prezentáltuk. „Egy megtestesült megközelítés: párbeszéd kialakítása az idegtudomány és a művészeti nevelés között”. A téma két egymástól nagyon távolinak látszó terület közti kommunikáció kialakítására irányul, ami már csak azért is nagy feladat, mert az idegtudomány, főleg azon részei, amikre hivatkoztak a hét során, még úgymond gyerekcipőben járó tudományterületek, míg a művészeti nevelést csak nagyon nehezen lehetne tudománynak nevezni. Mégis, az világosan látszik, hogy igenis van kapcsolat idegtudomány és művészeti nevelés között.

A legtöbbször hivatkozott kutatás szerint a képek, amelyeket látunk, legyen az festmény, vagy filmes, esetleg színházi kép, rendkívül erősen hatnak ránk. Azok a cselekvések, amelyek megjelennek a szemünk előtt, agyunkban ugyanazokat a területeket aktiválják, mintha mi magunk végeznénk a látott cselekedeteket. Ennek felhasználási lehetőségeiről esett szó több műhelymunkán és előadáson, bár összességében ezzel a témával csak kevés előadó foglalkozott. A prezentációk minősége egészen széles skálán mozgott. Alain Berthoz komoly tudományos igényű vitaindító előadását hallgathattuk meg szerda délelőtt, majd ugyanaznap délután részt vehettünk egy műhelymunkán a Commedia del Mundohoz kapcsolódóan, ahol megtanulhattuk, hogy ha tanárként nevetünk az órán, akkor a diákok is nevetni fognak, úgyhogy együtt neveltünk, gyakorlásképpen.

Műhelymunkánk során *Csonkretrec*³ című előadásunkat a kognitív nyelvészettel ötvözve beszéltünk a színházi nevelés és az idegtudományok kapcsolódásáról. Az előadás kapcsán abból indultunk ki, hogy az egész történet tulajdonképpen egy metafora. Nem egy szimbólum, ami egy az egyben behelyettesíthető a látottak magyarázására. Egy olyan metafora, ami fogalomköröket, kategóriákat kapcsol be. A műhely során ezeket a kategóriákat térképeztük fel közösen, vagyis olyan jelentését alkottuk meg a látottaknak, ami az ott jelenlévők által aktivált fogalomkörök összességéből állt össze. A nyelvi nehézségek ellenére sikeresnek bizonyult az előadásunk, számos pozitív visszajelzést kaptunk.

A konferencián számtalan programot sorakoztatott fel, és délutánonként egy időben akár húsz-huszonöt esemény is zajlott. Ez azt jelentette, hogy legjobb esetben is a programok kis százalékán volt lehetőség részt venni, még úgy is, ha felosztottuk egymás között, hogy ki, mire megy. Így átfogó képet a konferenciáról nem, vagy csak alig lehetett kialakítani. Ehhez még hozzájárult a szervezés számos hiányossága: az előadókkal semmilyen kapcsolattartás nem volt, és a termeket majdnem lehetetlen volt megtalálni, még a segítőként ott lévő fiatalok számára is.

Összességében: maga a kongresszus nem jelentett komoly szakmai előrelépést, inkább a nemzetközi kapcsolatok építésére és ápolására volt alkalmas.

ArtDRALA projekt

A délutáni programlátogatásaim során egy olyan gyöngyszemet találtam, amelyről mindenképpen szeretnék néhány mondatot szólni: egy nemzetközi, az EU által az utolsó pillanatban felkarolt projekt záró előadásáról van szó, amelyet 18-20 éves fiatalok készítettek 35 munkaórán. (Szerencsére a farvizen két magyar fiatal is bevezethetett, annak ellenére, hogy nem voltunk a projekt hivatalos résztvevő országa.)

³ *Csonkretrec*: írta Geoff Gillham; fordította Kúnos Linda; rendezte: Hajós Zsuzsa. Bemutató: 2007. október

Az előadást francia nyelven hozták létre, két rendezővel (Jérôme Lecerf és Lionel Pavageau) az emigráció témájában, Elindulás – megérkezés címmel. A munkáról Kővári Szonja írt élménybeszámolót.

Partir–arriver

Egy kis vendée-i faluban, l'Herbergement-ban kezdtük meg egyhetes programunkat. Mivel a románokkal együtt mi érkeztünk meg legkésőbb, kezdetben csupa ismeretlen fiatal vett körül bennünket: olaszok, belgák, franciák, spanyolok. Mindenki nyílt volt, érdeklődő és bátorítóan kedves. A közös munka során igazi jó munkakapcsolat, barátságok, mély érzelmek alakultak – mert a színházi együtt gondolkodásnak, alkotásnak nagy ereje van!

Nagyjából minden napunk egyetlen séma alapján épült fel. Reggelente egy-egy csapat terített meg, melegített tejet, készített kávékat. A reggelivel 9-re kellett végezni, mert ekkor kezdődött az első próba, amire egy egész termet berendeztünk. 11-ig tartott az első óra, utána pedig kiscsoportokra váltunk szét, amelyekre fel lehetett iratkozni még az első napon: blog, videó és „création” csoportjaink voltak. Mi ketten, magyarok, az úgynevezett „création” csoportban dolgoztunk, ahol a fő feladat az volt, hogy az aznapi próbák elvégzett játékos feladatokat átfésüljük és végiggondoljuk, hogyan is lehetne belőlük egy színdarabot kreálni. Minden napra jutott egy-egy ebédfelelős csoport, hiszen mint minden ételt, így az ebédet is mi magunk készítettük el. Délről 1-ig ebédeltünk, utána pedig 2 óra körül, egy kis szieszta után, kezdődött a délutáni próbaidőszak, ami 5-ig tartott. Akkor megint ugyanazokban a csoportokban dolgoztunk. Együtt vacsoráztunk: a vacsoráért az öt nemzet csoportjai voltak felelősek: egy-egy saját ételkülönlegességet kellett készíteniük.

A darabunk adott címe a *Partir–arriver* volt, azaz indulás és megérkezés. Ezen belül a színész Lionel és Jérôme úgy döntöttek, hogy az emigráció témájában ásunk mélyebbre. Ehhez kapcsolódtak a drámajátékok és beszélgetések a próbák alatt, és az esti közös programok is. Egyik napra meghívtak néhány helyi fiatal, korunkbeli bevándorlót is, akik megnézték az aznapi munkánkat, elmondták róla a véleményüket, és meséltek is nekünk kicsit az életükről, így aztán igazán találkozhattunk a dolog lényegével. Amikor először szembesültem azzal, hogy egész nap ilyen keményen fogunk dolgozni, megijedtem kicsit: ilyen intenzív színházi munkában nem volt még részem. Kedden egy kis városba, Clisson-ba is ellátogattunk, de a délutáni próba itt sem maradhatott el, megtartottuk az ottani parkban, egy folyó mellett. A közös főzéseknél, takarításoknál nagyon jól összeszokott a csapat, a próbák alatt pedig Jérôme és Lionel úgy osztották el a csoportokat, hogy olyanokkal is kellett dolgoznunk, akikkel még addig egyáltalán nem beszélgettünk mélyebben.

Bármilyen jó is volt l'Herbergement nyugodt környezetében, mindannyian izgatottan vártuk a szerdát, a Párizsba indulás napját. Utolsó este még bemutattuk a már késznek hitt darabunkat a helyieknek, akik nagy érdeklődéssel fogadták. Ez volt az első közös fellépésünk. Párizsba TGV-vel mentünk, és az érkezés napját városnézéssel kezdtük. Belefért némi próba is a szerdába és az előadás napjába, a csütörtökbe is, még néhány változtatást is mertünk tenni a darabon. A párizsi előadásról csak annyit: nagyon jó érzés volt megmutatni valamit másoknak abból, amit együtt készítettünk olyan fiatalokkal, akikkel azelőtt még csak nem is találkoztunk. Nagy élmény volt, sok tapasztalattal – és egy olyan előadás színre vitelével, amely úgy állt össze egészszé, hogy mindenki beletett önmagából egy kis darabot.

Önkéntes program

A szervezők a helyszíni lebonyolításban jelentősen építettek az önkéntes közösségi munkára. Én mint tanár, nagy lehetőséget láttam ebben, amikor megkerestek, hogy küldjek hat, franciául és angolul jól beszélő fiatalot. Örömmel tettem, bár a francia fogadók feltételei időről-időre jelentősen változtak. Végül a következő feltételek mellett sikerült megvalósítani a projektet: a szervezők ingyen szállást biztosítanak, én pedig szponzorokat találok a költségeikre. (Ez utóbbit pályázati úton oldottam meg.)

Fontosnak tartottam a részvételt, mert

- *a fiatalok egy nemzetközi giga-konferencia kulisszái mögé tekinthettek be, sok tapasztalatra tettek szert;*
- *praktikus formában használhatták nyelvtudásukat;*
- *nagy ismeretségi körre tesznek szert a világ bármely táján, ahonnan a résztvevők érkeztek;*
- *civilizációs ismeretekben gazdagodhatnak, hisz a nap egyik része szabad volt számukra.*

A munkáról

- Önkéntesként különböző helyszíneken – Diderot Egyetem, Odéon Színház – naponta különböző feladatokat kellett teljesítenem. A legnagyobb gondot a munka megszerzése okozta: a francia szervezéssel találtam magam szemben (amely az Osztrák-Magyar Monarchia bürokráciájával vetkszik), és akárcsak Josef K., bolyongtam a városban annak reményében, hogy hasznossá tehetem magam, de három napba telt, mire egyáltalán valaki, aki az önkénteseket koordinálja, szóba is állt velem. Pólót és kitűzöt, ami az önkéntesek ismertetőjele, pedig csak a záró ceremónián sikerült szereznem. Munkám igen változatos volt: a húszkilós vasszerkezetek sokadik emeletre cipelése után pihentetőbb feladatok is jutottak, mint például tolmácsgép-osztogatás, jegyszedés. (R. Zs.)
- A Diderot Egyetemen dolgoztunk, a belvároshoz nem olyan közel, de legalább nagyon barátságos időpontban, délután, és nem sokat, mindössze napi 4-5 órát. Maga a munka nem volt bonyolult: az érkező vendégeket kellett egyik épületszárnyból a másikba kísélni, megmutatni, melyik előadás melyik teremben lesz, projektort, hangfalakat szerezni, amennyiben szükséges. Voltak persze üresjáratok (amikor az elromlott kávéautomatát bámultuk álmosan), zsúfolt időszakok (amikor a programok végezetével csak úgy ömlött ki a nép a termekből, és nekünk legalább négy helyen kellett volna lennünk egyszerre) és ott voltak a hihetetlen pillanatok is, a pár perces, hol angolul, hol franciául történő beszélgetések a résztvevőkkel. Az új-zélandi hölgy laptopkábeléhez átalakítót keresni (persze, hogy nem volt!), az ausztrálok nevető akcentusa, vagy az izraeli férfi, aki mosolyogva meséli, hogy bizony ő is járt Pécsen, és mennyire szerette. (P. R.)
- A munka öt napig tartott, kezdetben döcögösen, később izgalommal tele. Feladatunk nagyon egyszerű volt: egy labirintusban kellett fekete lyukakon át, megfelelő információ nélkül vezetni aggodó és feszült előadókat egyik pontból a másikba, francia, angol, de olykor spanyol vagy olasz nyelven. Durván hangzik elsőre, viszont harmadnapra már el sem bírtuk képzelni, hogy miért nem képes ez a sok ember megjegyezni ennek a teljesen egyszerű épületnek a tervrajzát! Azon a bizonyos, kritikus első napon kívül, amikor nyolc órát dolgoztunk, csak napi négy órát foglalkoztattak minket délutánonként. (J. R.)

A szervezésről

- Várakozva, ugyanakkor kissé félve álltam hozzá a feladathoz, mivel az indulás előtti napig még a szállásunkról sem volt információnk. Az indulás napjára már egészen jól összeállt a kép: megvolt a szállás, volt kontakt a helyi rendezőkkel (a Young IDEA program mentorával, Albane Ligeourral). A kezdeti negatív tapasztalatok után egyre könnyebben ment a munka. Ahogy teltek a napok, egyre élvezhetőbb volt, és az is, hogy a világ minden tájáról érkezett emberekkel beszélgethettünk, segíthettünk nekik. Voltak előadók Ausztráliából, Kínából, Svédországból, Izlandról, hogy csak egy párat említsek. Azt hiszem mindannyiunk csak a program alatt fogta fel, hogy ez tényleg egy világméretű rendezvény. Alapból nem lett volna gond a szervezéssel, ha kellőképpen ismertük volna az épületet, amelyben dolgoztunk. Azonban a kezdéskor mi is csak fél órája voltunk ott, eleinte úgy próbáltuk eligazítani az embereket, hogy mi se tudtuk, mi merre van. Négy emelet, bonyolult teremszámozás, fejetlenség. (F. K.)
- A szerdai napra már a szervezők is felismerték, hogy egy kis segítségre van szükségünk, így kaptunk egy színes táblázatot a teremszámozásról, és térképet az épülethez. Előtte két napig a táblára kifüggesztett nagy táblázatról készült telefonos képekkel igyekeztük ellátni a feladatunkat, ami így nem mindig volt könnyű. Szerdán a táblázattal és a térképpel a kezünkben már egész könnyen ment az, ami előtte két nappal még káosz volt. Úgy gondolom, ez volt az a nap, amikorra rendszeren összeállt a szervezés. (P. R.)
- Sajnos egyik engem érdeklő programra sem jutottam el, mert a franciák kiváló szervezőkészséget mutatja, hogy egy időskira három, a város különböző helyein zajló programot hirdetnek meg, ebből egyről a helyszínen kiderül, hogy elmarad, a másodikat más helyre teszik a kezdés előtt fél órával, és csak egy van a programfüzet szerinti helyen és időben megtartva. Ezzel szemben ren-

geteg olyan programra sikerült eljutnom, amelyet messzire el akartam kerülni: brit gyerekek előadásában a *Jack és az égig érő bab*, valamint az új-kaledóniai gyerekek 25 perces *Nyomorultak*-feldolgozása, amelynek már csak a címválasztása is borzasztó patetikus volt: *Miért? Miért?* (R. Zs.)

- Az árnyoldala a dolognak a szervezés, amely néha kissé kusza volt, és néha a teremcseréket sem értettük teljesen, ám a szervezők kedvessége, és néha az improvizáció is sokat segített. Ez hozzájárult – már hogy a szervezés néha összeomlani látszott – a csapatszellem kiépüléséhez, már nem csak a magyarok között, hanem a francia önkéntesekkel is. Előnye a szervezés kuszaságának az a kihívás, ha nem találtunk meg egy előadót, vagy elő kellett keríteni valakit, így tényleg jelentőségteljesnek és fontosnak érezhettem, azt, amit csinállok. (Cs. K.)

Tanulságokról, tapasztalatokról

- Egy lehetőség, esetünkben arra, hogy kapcsolatokat teremtsünk, hogy idegen nyelveken beszéljünk, és hogy belelássunk egy nemzetközi fesztivál megszervezésének izgalmaiba és bonyodalmába. (K.K.)
- Megtanultuk, hogy a franciáknál a fél óra késés nem késés és nem kell izgulni, ha nincs ott az egyik főszervező, majd csak megjön valamikor. (K. K.)
- A megnyitón olyan meggyőző toposz-kavalkádban találtam magam, hogy szinte magam is bólogtattam az olyan frázisokra, mint például hogy „A művészet ugyanolyan fontos, mint a tudományok.”, amely a ceremónia első másfél órájában csupán harminchétszer hangzott el különböző megfogalmazásokban. Nem értem, miért kellene egyáltalán választani a tudományok és a művészetek között, engem inkább a kettő egyesülése érdekel. Mnouchkine virtuális jelenléte is hasonló gondolaton alapult: ő azt figyelte meg, hogy a tudósok munkája hasonlít a művészekére. A sok fellengzős beszéd között megfogott egy szervező anekdotája, aki elmesélte, hogy ő miért kezdett színházzal foglalkozni. A rendezvény során kevés érdekes előadás volt az ingyenesek között, például egy, amely a nemi szerepekről szólt, és amelyben gimnazisták felszabadultan bajuszt vagy rúzszt ragadtak, és csábítani kezdték egy tetszőleges nemű társukat tánccal, szavakkal, személyes vagy kitalált történettel. A nemi szerepéről szólt a *Thesmoforiazusae* című darab is, amely Euripidész nőekkel szembeni magatartásáról és nőnek öltöző férfiakról szólt. (R. Zs.)
- Megismerkedtünk pár nagyon aranyos emberrel, akik Braziliától Törökorszáig mindenhol azért jöttek, hogy önkéntesként vehessenek részt a konferencián. Az utolsó napon ausztrálok vendégeltek meg minket a rue Mouffetardban. A barátnőmmel tölthettem tíz napot Párizsban. És, hála a projektnek, végre valami használhatót írhatok bele az önéletrajzomba, tekintve, hogy manapság az önkéntes munka és gyakorlat már létfontosságú a szakmai életben. (J. R.)
- Volt rengeteg szabadidőnk a városban sétálni, kávézni, pizzázni, koncertet hallgatni a Notre Dame mögött, parkokban ücsörögni, megnézni pár nevezetességet, és megkóstolni minden süteményt. Ez a hét rengeteg élményt, vidámságot és tapasztalatot adott, és hasznos része volt a nyárnak. (K. K.)
- Nem csak a helyiekkel és az előadókkal, de a többi önkéntessel is jó volt megismerkedni, beszélgetni, egy kicsit belelátni más kultúrákba. Nemcsak ezért volt érdemes elvállalni a munkát: jó érzés volt elveszett embereknek segíteni, „biztos pontnak” lenni számukra, és nem utolsó sorban a magunk számára tapasztalatot szerezni egy felelősségteljes munkáról. (F. K.)
- Hogy mit profitáltam ebből? Először is természetesen a nyelvtudásom fejlődését. Leginkább az angol nyelvtudásomét. Persze a szervezőkkel franciául társalogtunk, így biztos vagyok abban, hogy a franciám is sokat fejlődött. Amit nagyon élveztem, az a legkülönfélébb emberekkel való társalgás volt. Más kultúrákkal és szokásokkal ismerkedtem meg, igen, abban az öt percben is, amíg elvezettem az illetőt a kívánt terembe. Nagyon sokat beszélgettem velük, az elején általában elmondtuk, hogy ki honnan jött, ezzel feloldva a csendet, már mindenféléről társalogtunk. Az emberek kedvesek, ha segítesz nekik, és mivel mi pont erre voltunk „rendelve”, talán ezért is volt mindig olyan sima és fesztelen a beszélgetés. Remek példa a beszélgetésre és a kapcsolatteremtésre, hogy páran a magyarok közül összebarátkoztunk az ausztrálokkal, s az egyik este meghívtak minket vacsorázni, és órákon át beszélgettünk velünk a színházról és mindenféle másról.

Számomra ez az egész hihetetlenül nagy élmény volt, fantasztikusan éreztem magam, és szívesen foglalkoznék a jövőben valami hasonlóval. (Cs. K.)

- Szóval dolgoztunk, elfáradtunk, napi átlag kétezer-ötszáz kilométert lefutottunk, lépcsőztünk, mindezért cserébe pedig tapasztalatot, (korrekt, közeli, a hostel és a kollégium között félúton elhelyezkedő) szállást kaptunk, és pofás kis bagett-szendvicseket, minden délben. Esténként pedig irány a Város, emlékművek, műemlékek, illatok, zajok, és főleg fények; felragyogtatva a Notre-Dame rózsablakát, a Szajrán hullámozva, lemenő sugarakban a Concorde téren, a Montmartre macskakövei között megbújva, vagy épp ünnepi tűzijátékként áttörve az Eiffel-torony emeletén... Ha röviden kellene megfogalmaznom az „élmény” szót, ezt a hetet mondanám. (P. R.)

Vatai Éva a Grundtvig Alapítvány támogatásával, míg az önkéntes diákok a Magyar-Francia Ifjúsági Alapítvány, illetve a Francia Alapítvány pénzügyi segítségével jutottak ki a párizsi IDEA Kongresszusra.

Emberiskola

– interjú Jonothan Neelands professzorral –

Nagy Katalin

– Nem találtam Önről semmilyen személyes információt az interneten. Kizárólag könyveivel és széleskörű drámapedagógiai tevékenységének egyéb dokumentumaival van ott jelen. Felidézné nekem és az olvasóknak azt az időszakot, amikor eldöntötte, hogy drámatanár lesz? Mi motiválta?

Az egyetlen önéletrajzi vonatkozású szöveg, amit írtam, az a Peter O'Connor szerkesztésében megjelent összegyűjtött írásaim előszavában⁴ olvasható.

1976-ban lettem középiskolai angoltanár⁵. Nagyon szerettem csinálni. Később hosszú időn át egyszerre tanítottam angolt és drámát. Ugyanúgy szerettem versírásra és irodalomra tanítani a gyerekeket, ahogy drámára is. Időről időre munkahelyet változtattam, és egyre több órában tanítottam drámát. Egyre inkább ezzel foglalkoztam, és most már az egész életemet ez határozza meg.

Az anyanyelv és a szépirodalom tanítása, Shakespeare műveinek tanítása azonban még mindig foglalkoztat, még mindig érdekel a klasszikusok feldolgozása drámával.

– Hogyan találkozott először a drámával?

Londoni színészcsaládban születtem, így rendezők, színészek, írók vettek körül. Hetente háromszor-négyszer jártunk színházba. Kisgyermekkoromat a próbateremben töltöttem, tehát a színház mindig is az életem része volt.

Volt egy barátom a főiskolán, Paul Bunion, aki a mai napig sokat tesz az angol drámatanításért, és ő beszélt nekem a drámapedagógiáról. Azt hiszem, hogy valójában két kulcsfontosságú esemény volt, ami arra sarkallt, hogy drámatanári állást keressek: az egyik az volt, hogy elolvastam Gavin Bolton *Towards a theory of drama in education*⁶ című írását. A másik pedig, hogy megnéztem azt a videofelvételt, ami Bolton *Outlaws Lesson*⁷ című, a Tate Galéria Drámaközpontjában tartott óráját örökítette meg. Ezek az élmények megváltoztatták az életemet.

Az első drámatanári állást Leicestershire-ben kaptam, ahol sok tanácsadó tanár dolgozott. Itt kerültem kapcsolatba egy csodálatos emberrel: Robert Stauntonnal. Gyakorlatilag minden, amit most csinálok, tőle ered. Nem Dorothy Heathcote-tól, vagy bárki mástól, hanem csakis a Roberttel folytatott közös munkából.

– Mi vonzotta a drámatanításban?

⁴ Creating Democratic Citizenship through Drama Education: the Writings of Jonothan Neelands, szerk: Peter O'Connor, 2010, Trentham Books, Stoke-on-Trent, Nagy-Britannia

⁵ Az angol irodalom és nyelvtan tanára (N.K.)

⁶ Bolton, Gavin: *Towards a theory of drama in education*, 1979, Longman, London (magyarul: A tanítási dráma elmélete, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1993)

⁷ Bolton, Gavin: *Outlaws*, 1977, dokumentálva az Inner London Education Authority drámatevékenységének keretében, 1. sz. videóegység, London